

Inserati se sprejemajo in vaju
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
seena primeroma zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
(administracija) in ekspedicija na
Dunajski cesti št. 15 v Medija-
ovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Medijatovi hiši
števil 15.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca ljubljanskega mesta, vit. Schneida

v državnem zboru 23. t. m. za slovenski učni jezik v srednjih šolah na Slovenskem.

Jaz sem se oglasil za besedo, da bi govoril za ohranjenje gimnazije v Kranju. Ker je pa v tem po dogovorih med državno vlado in Kranjskim mestom že skoro gotovo, da bo ta gimnazija ostala, bom govoril nekoliko o učnem jeziku po gimnazijah na Kranjskem sploh.

Gospoda moja! Jaz tu ne govorim kot Slovenec, niti nisem zavezan se z nobeno besedo ali obljubo. Kar bom tu govoril, prepustim razsodbi Vaši, a moj edini namen je ta: potegniti se za pravo v zadevi, segajoči prav globoko v razburjeno življenje naroda; jaz bom toraj hladno in mirno podal svoje razloge tudi oni (levi) strani z nado, da, čeravno je prejšnjima govornikoma (Duhaču in Forreggerju) ploskala, bo vendar tudi moje misli v pretres vzela.

Na Kranjskem, kjer je več ko 90 odstotkov naroda slovenskega, so razen čisto nemške gimnazije kočevske le tri gimnazije, na katerih se nekoliko reči tudi v slovenskem jeziku podučuje. (Klici: Čujte! čujte!) Te so: viša gimnazija v Ljubljani in v Novem mestu, pa niža gimnazija v Kranju. Pa še tu — če natančneje pogledate predmete in šteje ure, bote našli, da se na videz ali formalno na poduk v maternem jeziku pač ozir jemlje, da pa se bistveno razvoj slovenskega jezika hudo zanemarja. Videli bote, da je ur za slovenski jezik v viših razredih čedalje manj, da v viši gimnaziji celó skoro popolnoma zginejo. (Res je!) Naravnemu učnemu jeziku se v prenatrženosti nasproti postavlja drugi jezik, ki se pač govori v deželi, pa ni učencev materni jezik. Če na gimnaziji učencem ni dano, nabrati si zakladov maternega jezika, razumeti duha in izuriti si pero, kje drugje li bo slovenska mladina vzdignila se čez prvotno vednost? (Res je tako!) V ljudski šoli, ki ne sega čez slovnico, čez razlaganje besede, v kateri se deček nauči težko več ko 1000 besedi, to gotovo ni mogoče.

Še le v srednjih šolah se um dečka v tej zadevi dalje razvija. Kar se tu po besedah maternega jezika prime duhá njegovega, le s tem obogati mu um, ker se nekteri pojmi v tem jeziku ne dajo ravno tako razložiti in niso tisti, kakor bi bili z besedami družega jezika. Če se deček toraj podučuje v svojem maternem jeziku, se ne nauči le besede, marveč tudi njenih pomenov, razvije se mu um.

Tu se pač smem vpreti na besede Karla V.: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš.“ Že po tem bi bila srednja šola, kakor je gimnazija v Kranju in Novem mestu, dosegla viši cilj v izobraževanju mladine, kajti če bi se bila gojila skrbno materniščina vstric z nemščino,

morala je to biti najboljša pomoč učencu, da se vadi svoje misli v maternem svojem jeziku popolnoma izraževati. Ali, žalibog! ravno narobe je bilo to do zdaj, ker so po državni postavi zapovedana načela spolnovala se le formalno in na videz. (Dobro! prav dobro!)

Res je po uradih in v navadnem življenju med uradniki, učitelji, pravdniki in njihovim osebnostvom veliko takih, ki so se izšolali v srednjih šolah na Kranjskem, ki pa svojega maternega jezika ne znajo dosti, toraj se v njem celó nič ali le težko morejo meniti z ljudmi o svojem poslu. In ti so večidel, ki slovenski nočejo ne uradovati, ne govoriti in ne učiti. (Res je ta!) Ravno taki se pa iz osebnih ozirov trdo postavljajo proti željam prebivalstva ter netijo vedni prepir med narodom po slovenskih deželah. (Dobro!)

Še večjo nevoljo vzbuja krivo očitjanje, da slovenski jezik ni še zadosti razvit, ne sposoben za uradovanje; ravno tako rугanje, češ da domači uradniki, učitelji in pravdniki sami rajši nemški pišejo in govore. Ali, gospoda moja! Vsak človek tam že davno vé, da slovenski jezik za to ni nesposoben, marveč pogreša le še skrbnejšega razvoja. Če toraj do zdaj Slovincem ni bilo dano, v svojem jeziku izobraževati se, pa se potem trdi, da ta jezik ni sposoben za šolo in urad in svet, se pač ne smemo čuditi neljubim agitacijam in da se žaljeno in ranjeno narodno čutje le in le vpira. (Dobro!)

Gospoda moja! Narod se začne zavedati še le, ko spozna svoj jezik. Če kak narod nesrečnega — rekel bom: sramotilnega stanja, da je po nedolžnem ali ker so mu drugi vso moč vzeli, zgrešil svojo zvezo z drugimi rodi, bote li tako trdega srca, da mu bote branili, govoriti svojim naslednikom in daljnim potomcem, ter združiti se z njimi tako ali tako?

Jaz sem spoznal, da prave in resne želje Slovincem ne segajo do take mere, ktera bi se jim ne mogla dovoliti. Akoravno se z vso močjo vpirajo ponemčevanju, vendar nikdar ne bodo pozabili blagra cesarstva. Ta narod je preveč vdan cesarju in čeravno vnet za svojo reč, vendar prepameten, da bi ne vedel ceniti vednosti nemškega kulturnega jezika in volje države. Ne sme priti in ne bo prišlo do tega — ker Slovinci tudi ne žele, da bi bili kranjski dijaki odslej manj sposobni za više šole in javne službe v državi, kakor so dijaki drugih dežel. (Dobro). Ravno narobe je. Slovinci žele, da bi njihova mladina z domačih šol ne prihajala tako slabo podkovana v jezikih, da bi ne mogla nadalje izobraževati se na katerem koli znanstvenem zavodu avstrijskem.

Ako mi toraj slavna zbornica pritrdi v tem, da se ima odslej na srednjih šolah kranjske dežele tudi slovenski jezik gojiti tako, kakor je po trebno in pravično, je s tem lep korak storjen do tega, da narodnostni prepir — vsaj

na Kranjskem — vtihne. Poganjanje za narodne pravice bi zginito in mir bode.

Še na nekaj naslanjam svoje razloge: na korist cesarstva našega.

Za Savo doli smo prevzeli vladanje obširne dežele (Bosne) in tam nam je treba cel kup upravnih uradnikov. Leta in leta bodo še pretekla, predno jih bo v oni deželi sami zadosti dobiti in že zdaj jih bo treba iskati med uradniki po Kranjskem in drugih bližnjih slovenskih pokrajinah, — že zato, ker so prebivalcem sorodni po jeziku in rodu in vkljub tej sorodnosti zato, ker nimajo nobene mržnje do ondotnih prebivalcev zavoljo vere in političnega mišljenja.

Tako bi se slovenski mladini odprla lepa prilika sijajne lastnosti nevtrudljivosti, vztrajnega prizadevanja in zlasti poštenosti, s kterimi je narod slovenski tako bogato obdarovan, po teh deželah avstrijski vladi na čast pokazati. (Dobro, dobro!) Pa tudi tu je treba, da so tisti, ki se tje pošljejo, v slovenskem svojem maternem jeziku znanstveno izobražili se. Tak na staroslovensko in natančno na znanje korenin besedi opirajoč se poduk stori vsacega omikanega Slovence zmožnega, da mu razložek v narečji ne dela težav in da lahko uraduje v srbo-hrvaščini.

Za tak poduk morajo pa biti pripravne gimnazije po pokrajinah, kjer bivajo Slovinci. Ne jemljite toraj tej deželi srednjih šol, po kterih se ima jezik naroda pristojno gojiti, dajte tudi s tem državi priliko, po zasedenih deželah nastaviti vestne in take uradnike, ki po tamošnjih socialnih nasprotjih niso prizadeti. Naredite, gospoda moja, po boljšem gojenju slovenskega jezika na kranjskih gimnazijah zavode, na kterih se bo mogla tudi mladina novih, od nas zasedenih dežel pripravljati za obiskovanje avstrijskih viših šol (vseučilišč!)

In vkljub temu moram Vašo pozornost obrniti ravno na to in prepustiti Vašemu predvarku, kak pomen in nasledek bi imelo to, če bi ne bile le hrvaške in srbske, ampak tudi slovenske srednje šole zavodi za izobraževanje mladine iz zasedenih pokrajin. (Dolga, burna pohvala na desni. Poslanci čestitajo govorniku.)

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani 25. aprila.

V državnem zboru je bila sprejeta resolucija o slovenskem učnem jeziku na srednjih šolah s 30 glasovi večine. Nasproti predlogu sta govorila štajarska nemškutarja dr. Duhač iz Maribora in dr. Forregger iz Celja. Oba sta silno surovo napadala Slovence, ter kazala veliko nevednost o naših stvarih. Posebno zaničljivo je govoril o Slovincih Duhač, prav kakor kak mariborski „špispurgar“, v kterega očeh je „bindišer“ niže vrste člo-

vek ali pa še celo človek ni. O našem jeziku in naši literaturi sta govorila ta dva zelena Štajarca kakor slepec o barvah, ter kvasila reči, da se jim mora vsak smejeti, le Dunajčan se ne bo, on vse verjame, ker sam ničesar ne vé.

V **Dalmaciji** so zdaj vse srednje šole narodno hrvatske, ker se je nedavno zadnji italijanski gimnazij v Spljetu spremenil v hrvaškega. To je bil hud udarec do zdaj vedno protežiranemu lahonstvu. Lotil se jih je tak gnejv, da so se zbrali, po ulicah hodili in narodne može napadali; prišlo je do tepežev in bilo je več ranjenih. Lahonski agitator dr. Bajamonti je zdaj na suho dejan in njegovega kraljestva bo kmalo konec. Dal Bog, da bi se tudi mi tako nemškutarjev znebiti zamogli!

Vnanje države.

Črnogorci in Albanci stojé si z orožjem v rosi nasproti. Turška vlada je Črnogorce po svoji stari verolomni navadi grdo prekanila in nalagala. Zmenjeno je bilo, da morajo Turki 24 ur prej povedati, kdaj bodo izpraznili ozemlje, ki je bilo Črnogorcem izgovorjeno. Turki pa so pustili oborožene Albance zbrati se v tistem ozemlju, in še le zadnji trenotek so Črnogorcem povedali, da naj pridejo. Črnogorci so prišli, pa so na svoje začudenje na oborožene Albance. Črnogorska vlada je dogodek nemudoma velesilam naznanila in čaka njihovega posredovanja, da se po nepotrebnem kri ne preliha.

Angleško vlado bo vendar **Gladstone** prevzel. Kraljica je hotela imeti Hartingtona ali pa Granvilla. Pa ta dva sta odrekla, ker si brez Gladstonea ne upata brzdati vseh nasprotovalehnih elementov. Tako bo tedaj prijatelj Slovanov, Gladstone prevzel vodstvo one dežele, ki je bila doslej najhujša nasprotnica slovan-ske svobode, in zavoljo tega priljubljena vsem poturicam, nemškutarjem in take vrste ljudem.

Izvirni dopisi.

V **Ljubljani**, 22. aprila. Dr. A. J. (Nekoliko opazek k poročilu „Slov. Naroda“ o občnem zboru slovenske Maticice.) (Konec.) Potem se pritožuje g. govornik, da so nam društvene knjige tako pozno prišle v roke, zamahne posebno po Blaznikovi tiskarni. Prošnji govornikovi se tudi jaz pridružim in mislim, vsi matiçarji: naj nam odbor v pravem času knjige oskrbi in naj vendar Blaznikovo tiskarno nekoliko pritisne, da ne zadržuje izdavanja, kakor se je zgodilo letos. Res, ravno dan se ne more določiti, kdaj bodo knjige dovršene, ker večkrat poprava tiska veliko časa potrebuje in ravno letos je „terminologija“ razpošiljevanje knjig močno zadržala, ker se je morala vsaka pola posebej na Dunaj itd. pošiljati v pregled — a vendar prosimo gg. odbornike, naj nam vselej pred koncem ali vsaj o novem letu knjige oskrbe!

Zanimiv je o tej zadevi sledeči stavek v gosp. dr. Tavčarjevem govoru: „Blaznikova tiskarna je v boji proti narodni tiskarni prevzela Matične knjige za nizko (? Ur.) ceno.“ V letopisu za l. 1878 str. 218 se v poročilu o 42. seji matičnega odbora sledeči odstavek nahaja: „na vrsto pride potem razprava, kteri tiskarni naj se tisek izroči letošnje leto? Tajnik odpečati ponudbi, ki ste ji poslali Blaznikova in narodna tiskarna. Sprejme se ponudba Blaznikove tiskarne.“ Ali bi mar Blaznikova tiskarna ne bila smela staviti ponudbe z narodno tiskarno? ali bi bil morda odbor dolžan d r a ž o ponudbo narodne tiskarne sprejeti? Je li Blaznikova tiskarna grešila, ker tiska po nizki ceni? In če gospod urednik

s svojim „?“ o nizki ceni dvomi, koliko dobička je še le narodna tiskarna zahtevala!

Nadalje g. dr. Tavčar prav ostro govori zoper tisk pesem, ktere je Koseski iz družih jezikov v našega preložil. Tudi jaz bi želel in še marsikteri drugi z mano, da bi Matica ne izdavalna denarja za Koseskega prevode. Dovolj je dokazano (glej Simon Rutarja spis: „Ivan Vesel-Koseski“ v Zvonu l. 1878 št. 17819 ali Žvaba sostavek „o Koseskem v matičnih knjigah“ v današnjem „Narodu“), da je res jezik njegov slab, poln vsakošnih pomot. A v kljub temu moram trditi, da gosp. govornik pre-ostro obsodi Koseskega in matičen odbor.

Koseski je bil rojen že l. 1798, le do leta 1819—20 je bil na Slovenskem, a potem je moral vedno živeti na tujem med Nemci, pozneje med Lahi. In vendar je njegovo srce tako gorko bilo za domovino! Koliko navdušenosti je s svojimi spevi vnel! Naj govori g. Sim. Rutar: „Koseskega pesmi so imele v dobi 1844—50 velik vpliv na Slovence: dosegle so svoj namen in storile svojo dolžnost. To velja le o pesmih prve dobe. . . . Pesmi prve dobe ustrezajo tedanjim potrebam slovenskega naroda, primerne so njegovi omiki in kulturni stopinji njegovega razvitka. Tudi jezikoslovne napake lahko izpregledamo z ozirom na takratno stanje slovenskega pisanja. . . . Veliko zaslugo si je pridobil Koseski za slovensko stihotorstvo s tem, da je heksametre v slovenščino vpeljal in da jim je tudi prvi dal slovenščini primerno obliko. . . . V ponareji spondejev sledila sta do sedaj Koseskemu Stritar in Cimperman. (Zvon, 1878 str. 290, 292). Največ hvale je prinesla Koseskemu pesen: Slovenija cesarju Ferdinandu 1844. . . imela je ta pesen neizmeren vspeh. Dopadala je po svoji donečnosti, onomatopoičnih izrazih. . . Koseskega pesni so se kmalo prikupile učiteljem in učencem. . . njegov jezik ima res nekaj grmečega in bobnečega na sebi. (Zvon, 1878, str. 276).“

Ti stavki so dovolj jasni — radi odpustimo Koseskemu njegove pomote (vsaj še Prešerna, če tudi vedno doma, vendar ni kaj pravilno pisal, da se mu je moral rokopis popravljati); še laglje prizanesemo matičnim odbornikom, da so iz spoštovanja in hvaležnosti na 65 straneh ponatisnili še nekoliko njegovih prevodov, ktere je zaslužni mož že v prejšnjih letih dogotovil. Ne vem, kako more g. dr. Tavčar govoriti o „povodnji njegovih prevodov in o plohi večnega Koseskovanja“, ko je vendar malo prej trdil, da je Matica letopisu le še „dve revni brošurici“ dodala! S posebnim povdarkom je g. govornik pripovedoval, kako je Koseski, ko je s svojo družino bival v Podbrezjem, na slovensko napisnico odgovoril nemški: Meine Herren! entschuldigen sie, dass ich deutsch rede! Slovenisch verstehe ich nicht! (? Pis.). — Stari mož, ki ni imel sreče prebivati doma, ampak je moral prebivati vedno na tujem in govoriti v tujem jeziku, se zasmehuje, ker je spregovoril nekaj nemških besedi! In od tod se sklepa, da Matica ne sme njegovih spisov tiskati — kaka logika!?

Lahko sedaj vsakdo razvidi, koliko krivičnih pritožeb je g. dr. Tavčar nakopičil v svojem govoru. Zraven je gospod še tako prevzetno in oblastno govoril, da bi bil moral vsacega žaliti, ko bi bil tudi pravo zadel. „Narod“ se pa osmeši, da govor popolnoma natigne in mu toraj pritrdi. Naj je kritika zmerna, utemeljena in naj se govori spodobao, pa bo res podučila, a ne vzburla.

2. Še bolj krivičen pa je „Narod“ govoreč

o gospodarstvu matičnega odbora, kjer skuša s številkami pokazati, kako Matica vedno koraka nazaj. „Narod“ piše: „V tem društvenem letu imela je Matica skupne imovine 54260 gl. 76 kr. — Leta 1878 imela je Matica še 58083 gl. 89 kr. imovine. Tedaj se je že premoženje v jednom letu za 3823 gl. 13 kr. p o m a n j š a l o. Za kajige je Matica l. 1879 potrosila 3945 gl. 23 kr. Po proračunu za l. 1880 more društvo za izdavanje knjig potrositi samo 3549 gl., tedaj 396 gl. 23 kr. m a n j n e g o l a n i. (Ali je to napredek?).“ Tako „Narod.“

Ko sem to bral, sem se nekako ustrašil, ker številke so jasne. A kam se je toliko denarja zgubilo? Odborniki so resni in pošteni možje, gotovo ga lahkomišljeno niso zapravili, tako sem mislil. Hotel sem se prepričati in pogledal sem račune. In kaj sem videl? Videl sem, da „Narod“ poroča napačno.

Najprej pogledjmo stan matičnega premoženja. Res je, l. 1878 je imela Matica skupne imovine 58083 gl. 89 kr., toda letos samo 54260 gl. 76 kr., tedaj 3823 gl. manj nego vlani. Od kod to? Med svoto so vštete obligacije in sicer po njihovi nominalni vrednosti. Ako jih toraj prodam, imel bom manj denarja, a le navidezno, v istini pa ravno toliko, kakor poprej; da, še dobiček bom imel, če sem obligacije prodal, in svoj denar drugam bolj varno naložil. Tak dobiček je naredil matičen odbor. Prodaj je obligacij v nominalni vrednosti 26750 gl. za 22266 gl. 78 kr. — l. 1878 se je toraj skupni svoti vštelo obligacij za 26750 gl., a letos le njihova redna vrednost 22266 gl., in od tod navidezno manjša svota. Matica pa je kupila hišo za 28000 gl., kjer je denar varneje naložen, kakor v obligacijah.

Matica je v l. 1879 potrosila za kajige 3945 gl. 23 kr. (in sicer za spise, zemljevide, tisk in vezanje knjig) v proračunu za l. 1880 pa stoji le 3549 gl. (in sicer za spise in tisk) toraj res 396 gl. 23 kr. manj nego lani. A tukaj je „Narod“ dvojno malenkost prezrl. V stroških za 1879 je všteto vezanje knjig, ne pa v proračunu za 1880 l.; vezanje knjig je pa znašalo 136 gl. 58 kr., toraj se razlika za to svoto zmanjša. Pa ko bi tudi tega ne bilo, mislim, da bi se letošnji proračun moral primerjevati vlašskemu proračunu, ne pa poznejemu izdatku. Proračun vlaški pa za izdavanje knjig odloči 3371 gl. 62 kr., toraj precej manj nego letos. Vsaj se dohodki v proračunu ne morejo tako natanko določiti, ampak le primeroma. Po proračunu imamo toraj letos napredek zaznamovati.

„Narod“ je toraj poročal jako krivično. Zakaj? Iz nevednosti, ali pa iz hudobije. Vsakako je pa moralčno dolžan, napačno poročilo popraviti.

Marsikaj bi bil še rad opomnil — a spis je že preobširen. Morebiti o priliki kaj več. Napisal sem pa te vrstice iz ljubezni do resnice in pravice. Nič se mi bolj ne gojusi, kakor grdo, strastno, krivično strankarstvo, kteremu je dober vsak pripomoček, da se le nasprotnik pobija. To ni pošteno!

Telegram „Slovenu.“

Z Dunaja, 26. aprila.

Resolucija o slovenskem učnem jeziku na preparandiji ljubljanski in mariborski je bila sprejeta s pristavkom dr. Vošnjakovim, da se morajo pripravniki temeljito naučiti tudi nemščine. — Deželni predsednik g. Winkler pride v Ljubljano po končani vojaški taksi, ktero bodo jutri obravnavali.

Domače novice.

V Ljubljani, 27. aprila.

(„Turški list“) ima kolero, kar se je na Dunaji sklenila vpeljavo slovenskega jezika v naše srednje šole; tako ga kolje po trebuhu, da brez vsega premislika divjaško krog sebe brca. V soboto se je spraval nad odličnejše narodnjake, kateri svoje otroke pošiljajo na tukajšnjo vadnico, in jim to šteje v greh, češ, da se jim ta šola boljša zdi od drugih ljubljanskih zato, ker je nemška. Ljubljanski butelj dobro vé, da tako nemške so vse ljubljanske šole, toraj si človek v tem obziru ne more nič prebrati. Razen tega pa do zdaj nismo še nikjer slišali, da bi bila vadnica, ki se vzdržuje iz davkov našega kmeta, edino le za otroke tujcev in nemškutarjev in da bi narodnjaki ne imeli pravice do nje. Če toraj svoje otroke na njo pošiljajo, iz tega še ne sledi, da to store zúto, ker se tam nemščina morda še nekoliko huje vbija otrokom v glavo; dajte nam slovensko šolo, bote že videli, koliko narodnjakov bo potem svojo deco pošiljajo še v nemške šole. Saj se ubogi mali staršem gotovo smilijo, tako trpinčenje z „riba fiš, miza tiš“ škoduje duhu in telesu nježnih otrok, pa tudi uku, kajti kak je vspeh, to najbolje pojasni sledeča dogodba.

Eden izmed narodnjakov — v „Tagblattu“ nesramno napaden h — je poslal pred dvema letoma svojega sina v prvi razred vadnice. Tu je deček — po zdravnikovem spričevalu — po obilnem mučenju očes z nemškimi črkami oslabil na vidu tako, da je zdravnik svetoval, naj fant bo drugo leto doma in se sme komaj po eno uro na dan učiti branja in pisanja, da bo tako morda zopet okrepljen na vidu. To se je zgodilo in tudi nekoliko pomagalo. Letos je šel zopet v šolo in ker je po šolskem spričevalu prvi razred izvršil jako dobro in med letom tudi vsaj nič ni pozabil, ga je gospod vodja hotel sprejeti v drugi razred. Ali oče, ki je videl, kako malo se je fant v kljub dobremu spričevalu v prvem letu naučil, tega ni pustil, češ: „Kaj pomaga dobro spričevalo, če pa fant nič ne zna!“ Vodja se je slednjič vdal in dovolil, da je deček prišel zopet nazaj v prvi razred, ker oče je odločno izrekel, da ga bo doma obdržal in rajši sam [poučeval. — Ta resnična dogodba kaže, kaka dobrota je „nemška“ vadnica otrokom narodnjakov in kako vesel je tisti, kterega ciganski vrednik „Tagblattu“ psuje „Dreschflegelmann.“

(Govor našega poslanca gosp. Kluna) prinesemo v prihodnjih dveh številkah, ker je zelo obširen.

Poročilo

likvidacijskega odbora v tretjem občnem izrednem zboru gg. delničarjev banke „Slovenije“ 20 aprila 1880.

(Konec.)

Lahko bi se tu likvidacijski odbor zagovarjal s tem, da večini odbora ta posel ni v korist, ampak ga opravlja mnogokrat le s požrtvovalnostjo na škodo drugih osebnih opravil; da odborniki so obče znani možje in sicer ne kot lakomni goljufi, ampak kot taki, kterim se ne more ničesar krivičnega dokazati; da — „posito sed non concessio“ — bila bi izvolitev goljufnih odbornikov jako slabo spričevanje (resnično testimonium paupertatis) za volilce same pa — pustimo to — rečemo le o kratkem: Delničarji

niste le vi, ampak tudi odborniki, ktere doplača in konečna rešitev tako, ali še v večji meri zadeva, kakor vas; nesrečne banke niso odborniki niti snovali, niti njenega propada provzročili, ampak le žalostno dedšino, nalogo likvidacije po izvolitvi sprejeli. Nobeden izmed odbornikov (razun umrlega g. Debevca) ni bil niti predsednik, niti ravnatelj; tudi posel zdaj ni za kratek čas ali na videz (da se kak § spolni); enako tudi plača ni mastna, kakor popred, ko je opravični svet dobival za sejo pol, ali k večjemu eno uro po 10, ali po 5 gid., ampak seje trajajo navadno po 2—3 ure, tudi ne vsak teden, ampak le kadar je resnična potreba (ravno te dni je prinesel odbornik vse marke nazočnosti od 10. marca 1879 do 18. aprila 1880 ter prejel za 13 mesecev 33 gold.) Naj se nam ne zameri vprašanje: je li ta svota vredna, da človeka po vsih časopisih kot lakomneža ali še kaj družega dolžijo? Zraven pa še sitno zamudno delo in — odgovornost! Več kakor eden, tudi več kakor eukrat, je hotel odbornik, ali tudi vsi odstopiti, le pomislil, da se s tem likvidacija še bolj zavleče, da so stroški občnega zbora za izvolitev novega odbora in njegovo vradno vpisovanje kot trgovinsko „firmo“ prav jako veliki, je zadrževal odstop posamemernih odbornikov — odbora.

Pa zakaj se niste pred po časnikih oglašili? Zato, kar se na vsako neumno zabavljivo noben pameten ne zagovarja; dalje zato, ker so reči mnogokrat tako zamotane, da bi pojasnenje nezvedencem bilo tako nejasno, kakor sicer vse bankino poslovanje in zadnjič zato, ker bi se mogokrat brez škode likvidacije in delničarjev ne bilo moglo zgoditi. Zato smo pa dvakrat izvedene in zaupne može sklicali, jim stan bankine likvidacije razodeli ter prašali, hočemo li to po časopisih razglasiti ali ne? Odgovarjali so: „Ne“ in — razglas smo opustili.

Naj odgovarjamo še zdaj na dvojno vprašanje: Zakaj pa likvidacija toliko časa ni končana, kaj je likvidacijski odbor delal? Kako pa je obračal prejeti denar? Ad 1. Likvidacija ni končana, ker je posel tak, da v kratkih letih ne more biti končan; pač pa se zamore mnogo pospešiti, v čemur nas pa žalibog delničarji niso nikoli podperali. Likvidirati se pravi vse zavozijane razmere razmotati: dolgove poplačati in iztirjevati, pogodbam bank in zavarovalcev zadostiti, o kratkem: vse stoterne in tisučerne zaveze vravnati. Je li to mogoče v dveh ali treh letih, ko je zavarovanih 30.000? bank, s kterimi je banka „Slovenija“ v nasprotni zavezi, 22? Je li to mogoče, ko je agentov po celem cesarstvu raztresenih 1600. s kterimi je treba mnogo poračunati, dopisovati ter se dogovarjati? Enako po vsih deželah so raztreseni zavarovani, po požaru ali kakor si bodi, poškodovani. Mnogo zavarovalcev je pogodbo storilo ter vplačalo premije za pet, šest, tudi deset let in zdaj odstopiti noče, enostransko pa pogodbe raztrgati ne moremo in ne smemo, ker je nepostavno. Z eno besedo: Kdor misli ali zahteva, da to delo zna biti v enem, k večjemu v dveh letih končano, ta nima nobenega pojma in zaumena od zavarovalnih bank in njih opravil.

Od l. 1873 je zapadlo likvidaciji 39 zavarovalnih bank. Od vseh teh 39 bank ste vravnale svoje zaveze t. j. likvidacijo izvršile edino „Juventus“ in „Avstrijska zavarovalna družba“. Tedaj le dve, 37 jih še čaka rešenja! Od likvidacijskih odbornikov se je pa tirjalo, naj bi likvidacijo izvršili v enem, k večjemu v dveh letih in še celó — brez denarja! Tedaj

naročili so delničarji pač, naj likvidacijski odbor škodljivo drevo poseka, sekuro pa mu so odrekli. Res bi mogli biti pravi čudodelniki — biti le coperniki, bilo bi premalo!

Tako mnogo delničarjev se je namreč vstavljalo sklenjeno doplačo prostovoljno uplačati. Potem ko smo opominjali, čakali več kakor celo leto na doplačo, da je mnogo delničarjev strogo zahtevalo, naj odbor s silo iztirja doplačo, se je začelo tožiti in tožilo se je nekako dve tretjini delničarjev. (Od 614 delničarjev čez 400). Preden se je pa vse to izvršilo, ker je bilo treba toliko raznih računov, zagovarjalnih in ugovarjalnih pisem, po dve, tri in več doklad k vsaki tožbi; dalje ker je premnogo delničarjev reč zavleklo, dokler je najdalje moglo in — o tej reči se zamore dandanes veliko zgoditi — je čas potekal, da se likvidira že četrto leto in še ne vemo, kdaj bode konec. Ne moremo tu naštevati, kake čudne skušnje je likvidacijski odbor v tej reči imel; le o kratkem bodi rečeno, da premnogo delničarjev: bogatih, učnih, sodnijskih uradnikov, doktorjev pravoslovja itd. (celó tudi duhovnikov ne moremo vseh zagovarjati) si ni nič vesti delalo, ter se posluževalo prav dvomljivih, da tudi očitno krivičnih sredstev, da bi bili le nesrečno banko za doplačo prevarili. Potem so pa ubogim odbornikom hlače po svojih merili ter jih Bog zna koliko nepoštenega dolžili. Nič družega ne rečemo, kakor da takim delničarjem le želimo, da bi vsaj kakega pol leta k sejam likvidacijskega odbora hodili ter potem sodili. Gotovi smo si, da bi drugače sodili.

Naj se nam ne jemlje za zlo, če o doplači odkritosrčno svojo misel izrečemo. Zavarovalne banke so, kakor mnogo družih, kupčijske družbe. Pri kupčiji pa mora vsak v poštev vzeti zgubo in dobiček. Naj bi bila „Slovenija“ napredovala, bi bili imeli delničarji in dežela mnogo dobička, bili bi gotovo zadovoljni in veseli; ali propadla je, tedaj moramo z zgubo če že ne zadovoljni biti, vsaj možato potrpeti. Kdor je delnico vzel, se je zavezal 40 odstotkov takoj vplačati, drugih 60% pa po potrebi. Da se je sploh obetal, da nobene doplače več treba ne bo (bodi si že po nevednosti ali hudovoljnosti), nam je dobro znano, pa to ni in ne more biti merodajno, ampak kupčijska postava in pravila. Če jih nismo brali ali ne razumeli, moramo nasledke le sami sebi pripisovati. To so pravoslavni razlogi, po kterih je c. kr. sodnija tudi res vse obsodila, da so doplačiti dolžni (z malo izjemo dveh ali treh delničarjev zaradi drugih razlogov.) Nravni razlogi so pa, mislimo, ti le: Z vzetjem delnice sem dolžan 200 gid. zavarovalcem požarne in druge škode plačati. Kolikor jih zaradi moje nedoplače škodo trpi, tolikim krivico delam; če morajo pa drugi sodelničarji, ki so enako nedolžni, zaradi moje nedoplače več vplačati, se njim krivica godi. Je li to vestno in pravno pripuščeno? Kdo si upa to zagovarjati in po kaki pravici? Že vemo: Pred so goljufno, potratno ravnali, tedaj zakaj bi jaz doplačeval? Dragi delničar, čuj: Sosed ti je delal krivico, n. pr. te grdo obrekoval, ga li zato smeš obrekovati tudi ti? Sosed ti je delal krivico: njive prioraval, kradel, smeš le enako vračevati ter krasti tudi ti?

Ni nam v mislih, da bi slabo gospodarstvo zagovarjali: da, nekaj po nevednosti, nekaj po lahkomiselnosti, nekaj po nepravilnosti ter prav veliko po hudobiji osnovalnega in opravičnega osobstva so delničarji in dežela pahnjeni v nesrečo in sramoto; pa — pa — sklepajte sami; mi rajše zagovor nadaljujemo.

Kaj hočemo še le od raznih računov z zavarovalnimi bankami ali celo z bivšimi agenti reči? Tu je še le prevara doma — tú!

Z najmanjšo izjemo ni agentov nikdo plačal, kakor le prisiljen. In kako neznansko delo so taki računi! Gospôda, jaz si ne upam s kratkimi besedami le nekoliko zaumena od tega dela dati tistemu, kateri ga že sicer nima.

Zadnjič moram še en vzrok povedati, zakaj likvidacija ni tako dolgo končana. Likvidacija ni krah, ali bankerot, kterelega trgovec napové ter vrata zapre, vsi upniki ali poškodovani se pa za svoje novce obrišejo. Likvidacija je pošteno vravnanje in razvozlanje zamotanih zavez, tedaj mora biti poplačana vsaka škoda, vsaki dolg. Da se to ne zgodi brez denarja, je menda vsem jasno. Dokler tega ni, toliko časa ne bo likvidirano, ampak škoda za delničarje če dalje večja. Naj bi bili gg. delničarji toliko razuma imeli, da poškodovani ne bodo odjenjali, dokler bodo delničarji na svoje delnice še kaj vplačati imeli ter bi bili drugo doplačo naglo poslali, upam si trditi, da likvidacija bi bila že končana in upam si še dostavljati — sicer je pa to le moja osebna misel, da bi nam bil od druge doplače še lep znesek za boljše namene ostal, in zdaj! No, zdaj je treba tretje doplače! Zakaj razun tega, da se čas trati in opravični stroški množijo, nam tožbe vse požrejo. Poškodovani nekaj časa čakajo, potem tožijo; tožbo ženejo do cinitve in če se še zdaj s plačo ne vstavi, do vradne prodaje po očitni dražbi. Tako mislim, da je dokazano, da ne likvidacijski odborniki, ampak gg. delničarji so krivi, da likvidacija še ni končana. Od prvega začetka bankinih vodil in razmer niso poznali in jih še zdaj nočejo poznati — žalibog v največo stvarinsko in pravno škodo delničarjev in dežele!

Konečno še kratek odgovor na prašanje: Koliko je likvidacijski odbor denarja prejel in kako ga obračal?

Naj pred opomnim, da Vam ne mislim letne, tako zvane „bilance“ čitati, ker bi bilo predolgo in na zadnje bi neizvedenci nič več ne vedeli, kakor popred. Tu navodim le končne zneske. Ti so:

A. Stroški:

- Opravični stroški s plačo uradnikov 60000 gl. — kr.
Prvo leto je bila uradniška plača res velika, ker sprejeti je moral likvidacijski odbor 21 uradnikov, ki so bili vsi dobro plačani. Odpuščati jih je bilo mogoče le polagoma, nekaj zaradi obilnega dela, nekaj pa, ker so imeli vsi svoje službene pogodbe, katerih na mah razrušiti nikdo ni mogel. Zdaj so stroški primeroma prav majhni, ker razun pravdosrednika in tajnika, ki konec junija izstopi, ni nobenega uradnika več.
- Požarnih škod smo sprejeli 61.000 gl., pozneje jih je bilo še 20.000 gl., tedaj skupaj 81000 gl. — kr.
- Za zavarovane na življenji 2300 gl. — kr.
Če se od opravičnih stroškov odšteje 20000 gl., ktere smo po izvršenih tožbah povrnjene dobili, znašajo sprejeti stroški

Vkup] . . . 123300 gl. — kr.

B. Prejem:

- Doplača delničarjev 54000 gl. — kr.
- Plača agentov 26000 gl. — kr.
Še plačati imajo po računih 63.000 gl. ki pa so večidel zgubljeni; znabiti se bode komaj še 3000 gl. iztirjalo.
- Od nasprotno-zavarovalnih bank 3000 gl. — kr.
Prejeli smo pač več, ali morali smo jim tudi nasproti povrniti.
- Od kupa prodanih hiš, ker je bilo na posestvu mnogo vknj ženega. 9000 gl. — kr.

Tedaj skupaj 92000 gl. — kr.

C. Treba je za naglo izvršenje nujno:

- Za zavarovane na življenji 12363 gl. 92 kr.
- Postavna zaloga zavarovalnine za požarne škode 327 gl. 40 kr.
- Postavna zaloga zavarovalnine za življenje 11 gl. 94 kr.
- Za plačo požarnih, že pripoznanih škod 14589 gl. 28 kr.
- Za nasprotno zavarovanje ptujim bankam 3500 gl. — kr.
- Za kolekovanje c. kr. davkarji (če tožbo zgubimo) 3883 gl. 91 kr.
- Za plačo raznim odvetnikom 600 gl. — kr.
- Za enoletne opravične stroške t. j. plačo uradnikov, pisarne potrebščine, najemščino bankinih prostorov i. t. d. 4000 gl. — kr.

39.276 gl. 45 kr.

D. Upati smemo še sledeče svote:

- Za pohišno orodje v Lvovu 300 gl. — kr.
- Od raznih malih dolžnikov 200 gl. — kr.
- Za prodano posestvo v Kostanjevci 700 gl. — kr.
- Na zaostali I. in II. doplača delnic 4000 gl. — kr.
- Za menjico na Češkem 5000 gl. — kr.
- Od nasprotnega zavarovanja pri ptujih bankah 1000 gl. — kr.
- Od bivših agentov 3000 gl. — kr.
- Od matice slov. za prodano hišo 3204 gl. — kr.

17404 gl. — kr.

Konečno imam le še opomniti, da to je le proračun, kakor se navadno dela; izvršitev je mnogokrat vsa drugačna, bolj ali manj ugodna po okolščinah.

Samo po sebi se ume, da likvidacija pred ne more biti končana, dokler se vse ne poplača. Dalje ko se bode plača odlašala, dalje bo trajala likvidacija, toliko večja bo pa tudi škoda za delničarje.

Čudno se bode znabiti komu zdelo, zakaj se za 21.000 gl. primanjkljaja nasvetuje 12% doplača, ki znaša skupaj 57.888 gl.? Komur so razmere znane, se temu ne bode čudil. Lahko se 21.000 spremeni v 31.41 tisoč, 57 tisoč pa v 40, 30 tisoč; tedaj naj sklepa vsaki sam.

Dosedanji likvidacijski odbor (zarad znanih razmer mora odstopiti, več bo povedal g. predsednik) le želi, da bi nazoči delničarji odbor izvolili, kateri bi imel vrednost in voljo

likvidacijo hitro skončati, ter mu se vé da tudi potrebnih pomočkov dovolili, brez katerih je vsako besedovanje prazno in zastoj.

Izid tega zborovanja delničarjev je bil, da se je enoglasno sklenila tretja doplača z 12% t. j. 24 gl. na delnico, ktera se bode v dveh enakih obrokih plačevala. Če se bode na prvi obrok naglo vplačalo, zna biti mogoče, da drugega obroka treba ne bo. Tedaj gg. delničarji reč dobro preudarite. Enoglasno je bil izvoljen tudi za prihodnje izvrševanja likvidacije dosedanji odbor z edino izjemo, da je bil namesto g. Fr. Ravnikarja izvoljen gosp. Luka Robič.

Z željo, da bi se zamotana reč že skoraj rešila, je bil tretji izvanredni občni zbor sklenjen.

Eksekutivne dražbe.

30. aprila. Jože Penko (3) iz Nadanjega sela, v Postojni; Franc Poznik (1) iz Kamnegorice (680) v Radolici; Franc Hočevnar (3) iz Ambrusa (700) v Žužemburgu; Anton Pančur (1) iz Palovč (1951) v Kamniku; Avgust Deisinger (1) v Loki (1300); Franca Vozel (3) iz Smovidala, v Litiji; Marija Kočar (1) iz Blake (892) v Kamniku; Janez Reich (1) v Novem mestu (1400).

1. maja. Franc Steinmetz (1) iz Železnikov (657) v Loki; Marko Kočevnar (1) iz Legenja (200), Jože Povše (1) iz Pleterja (50), Franc Zorič (1) iz Leskovca (40), Neža Brodnik (1) iz Straže (103), Jakob Mlekar (1) iz Roviš (60) — vsi v Krškem; Jože Tancig (3) iz Iške Loke (4888), Anton Kavčič (1) iz Vrbljen (810), Jože Merčun (1) iz Čerenuč (575), Andrej Dermastja (1) iz Ježice (4285), in Jože Civha (1) iz notranje Gorice (5014) — vsi v Ljubljani.

Umrlí so:

15. aprila. Marija Knè, prodajalka, 74 l., za slabostjo;

16. aprila. Urša Vidic, šivilja, 57 l., za jetiko.

17. aprila. Wenzel Denkel, uradnik, 67 l.; Marija Kimovec, hišnika otrok, za pljučnico; Florijan pl. Riedl, uradnik, 89 l., za slabostjo; Viktor Šukovic, strežaja otrok, 17 m., za vodenico.

Zoper

protin in putiko

je dobro zdravilo zelišna voda, ki se imenuje

basorin,

ki je potrjena od cesarja, in jo izdeluje

Franc Wilhelm,
lekar v Neunkirchen.

To zdravilo so zdravniki pregledali in potem je dobilo od cesarja Franca Jožefa I. posebne pravice. S to vodo se mora človek od zunaj trdo pomazati (poribati), ter ima moč, da trganje ustavi, kri pomiri, bolečine utiši, ter je dobro zdravilo zoper slabe živee, zoper slabost in bolečine v udih, zoper protin, trganje, putiko, glavobol, omotico, bučenje v ušesih, bolečine v križu, zoper slabe in utrujene noge, (posebno dobro za gojzdarje, vojake); tudi če človeka v straneh bode, če ga trga v nogah, in enakih bolečinah je ta voda dobra za mazanje.

Flašica z zdravniškim navodom in z zavitkom vred velja 1 gl. 20 kr.

Na prodaj jo ima (11)

Peter Lassnik v Ljubljani.

Telegrafčne denarne cene 26. aprila.

Papirna renta 72.35 — Sreberna renta 72.90 — Zlata renta 83.45 — 1860letno državno posojilo 130.35 Bankine akcije 837 — Kreditne akcije 297.75 — London 117.80 — — Ces. kr. cekini 5.62 — 20-frankov 9.50

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.